

16. Stern W. Dir Kindersprache. 4-e Aufl. - Leipzig, 1928.
 17. Weinreich U. Languages in contact: findings and problems. – New York: The Linguistic Circle of New York, 1968.

УДК 159.923.2:811.161.2'373.231

ПСЕВДОНИМ ДЛЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Наталя Щербакова
 (Харків, Україна)

Стаття присвячена питанню презентації віртуальної особистості через псевдонімацію і визначенню актуальних причин вибору певної назви для самоідентифікації.

Ключові слова: віртуальна особистість, псевдонім, самоідентифікація, самопрезентація.

Статья посвящена вопросу презентации виртуальной личности посредством псевдонимации и определению актуальных причин выбора определенного названия для самоидентификации.

Ключевые слова: виртуальная личность, псевдоним, самоидентификация, самопрезентация.

This article is devoted to the problem of virtual personality presentation by means of pseudonomination and to defining the real reasons of choosing a certain name for selfidentification.

Key words: virtual personality, pseudonym, selfidentification, selfpresentation.

Постановка проблеми. XXI століття, глобально інформатизувавши суспільство, спричинило активізацію діяльності в багатьох галузях науки, зокрема інтенсивне розширення інтернет-технологій, і зумовило виникнення різноманітних форматів комунікації зі встановленням правил поведінки. Так, спілкування в чатах, на форумах диктує норми комунікації, найпершою вимогою якої є створення віртуальної особистості та її самопрезентація, тобто наділення її ознаками суб'єкта з певним віртуальним ім'ям.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сьогодні лише поодинокі розвідки присвячені питанням взаємозв'язку і взаємовпливу інтернет-реальності та користувачів, хоча функціональні пріоритети інтернету актуалізують його все більше як засіб комунікації. Власне тому психологи й соціологи (О.П.Белінська, О.Є.Войскунський, А.Є.Жичкіна, В.Є.Іванов, Л.М.Мун та ін.) виділяють декілька аспектів дослідження в площині “людина-інтернет”, серед яких проблеми, пов'язані зі співвідношенням “реальної” та “віртуальної” особистості, інтернет-залежності, особливості інтернет-комунікації.

Саме присутність індивіда як центрального персонажа при спілкуванні виводить його у фокус взаємодії найважливіших об'єктивно-суб'єктивних умов і чинників комунікації таких, як мовна й літературна норма, ситуативно-

прагматичні умови, соціально-психологічний контекст спілкування, індивідуально-авторські наміри побудови висловлення. Власне тому основою антропоцентричної парадигми сучасних лінгвістичних і суміжних дисциплін є вивчення суб'єкта як особистості, що використовує знакову систему мови, реалізуючи її в будь-якому типі мовлення.

На весь арсенал засобів спілкування в інтернет-мережі все частіше орієнтується сучасний політичний діяч і бізнесмен, у зв'язку з чим формування відповідних комунікативних навичок можна віднести до професійної підготовки й функціональної реалізації якостей особистості. Оскільки інтернет-середовище – це й безмежне поле для мовленнєвої діяльності, то за таких умов кожен учасник має можливість реалізувати свій мовний і комунікативний потенціал, не обмежений правилами його існування в реальному просторі.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Феномен створення віртуальної особистості висувався предметом наукових досліджень неодноразово [1; 4; 5; 7; 9; 13]. Наявна науково-практична література засвідчила позиції дослідників щодо встановлення взаємозв'язку між поняттями “мова” і “соціокультурна самоідентифікація особистості [10]”, з'ясування особливостей віртуалізації когнітивно-прагматичної моделі світу особистості [9], аналізу впливу інтернет-простору на психологічну реалізацію комунікативного потенціалу особи [13]. Здобутки представників різних галузей сучасного наукового простору окреслюють такі основні причини створення віртуальної особистості: мотиваційні й пошукові. “У першому випадку створення віртуальної особистості виступає компенсацією вад реальної соціалізації, а в другому – бажанням набутти новий досвід [5]”.

Віртуальна особистість характеризується двома показниками: здатністю діяти самостійно та іменуватися певною власною назвою. Дослідники [2; 7; 12; 19] наголошують на тому, що анонімні записи в тексті інтернет-комунікації сприймаються як безособові, якщо навіть вирізняються ознаками індивідуального стилю, натомість послання багатьох осіб, підписані однаковим ім'ям, орієнтують на одноосібне авторство. Як бачимо, реалізація взаємозв'язку між віртуальною особистістю та її творцем є встановленням мотиваційної ланки у виборі назви для самопрезентації й прихованої самоідентифікації водночас, що й підтверджує аналогію з таким явищем, як псевдонім.

Мета статті. На основі відібраного фактичного матеріалу (інформації зі сторінок форумів <http://www.woman.ru/home/hobby/thread/3881812/> та <http://www.djforum.ru/showthread.php?p=69602>) визначити мовні й позамовні характеристики, актуальні для псевдоніма з певним функціональним призначенням.

Виклад основного матеріалу. Дійсно, в текстовій комунікації в інтернет-мережі актантами є віртуальні особистості, які себе певним чином описують і називають, використовуючи псевдонім. Сьогодні корпус псевдоназв учасників інтернет-спілкування різного формату представлений одиницями багатьох тематичних груп: назви літературних персонажів (Дон Кіхот, Колобок, Червона Шапочка, Бетмен тощо), фауноніми (Тигр, Тайгер, Мишка, Киця, Птиця, Кабан тощо), статусні назви (Доцент, Князь, Принц тощо), назви за родом діяльності (Моряк, Маряк, Кіллер тощо), етнонімічні назви (Китасць, Француз тощо) та інші. Зазначимо, однак, що мотиви їх вибору не можна окреслювати лише екстра- чи інтралінгвальними чинниками.

На початку XXI століття псевдонім став способом активізації уваги до себе і продуктів своєї діяльності. “Псевдонім, – зауважує Є.Г. Козлов, – розглядається як важлива складова презентаційного комплексу, який забезпечує попередню рефлексію, що передує прочитанню. Ім'я автора... виступає в ролі знака, на який орієнтується споживач тексту. Перед автором ... стоїть завдання “зробити” собі ім'я, що надалі буде реальною запорукою комерційного успіху. Прибуток, комерційний успіх сприймаються як найважливіший результат творчості [8, с.127]”. У проекції на “віртуальну” особистість, думаємо, справедливо стверджувати, що правильний вибір самоназви – “зелене світло” для активізації діяльності і постійна увага до певного її учасника, а це, власне, й забезпечує підтримання інтересу (інформативного, особистісного, комунікативного) в інтернет-середовищі. Що ж до суто мовних показників успішності псевдоніма і правильності його вибору, то, як свідчать тексти інтернет-форумів [20; 21], вони не відрізняються від загальновідомих критеріїв: ім'я повинно легко вимовлятися, має бути коротким, повинно легко запам'ятовуватися, бути оригінальним; виключається можливість повторення, не викликати небажаних асоціацій, бути орієнтованим на певний тип реципієнта [4, с.103].

Матеріал, який нас зацікавив, засвідчив якраз лінгвістичний аспект самопрезентації “віртуальної” особистості, пов'язаний з необхідністю вибору псевдоніма. Учасники форумів обговорювали проблему створення ефектної та ефективної псевдоназви для художниці-початківця і початківця диск-жокея, основна функція чиїх віртуальних імен мала стати атрактивно-ідентифікаційною, оскільки “псевдонім – це частина іміджу, причому дуже важлива [20; 21]” (тут і далі подаємо адаптований переклад інтернет-дискусії), “не знаючи нічого про бажаний образ, про напрям, у якому працює автор, порадити щось справді дієве – як пальцем у небо попасти [20]”.

Перша віртуальна особистість репрезентувала себе так: “Я художниця. ... Я працюю в різних жанрах, в основі – імпресіонізм [20]”. Власне бачення псевдоніма вона оформила проханням допомогти придумати псевдоназву іноземного звучання, нескладну й цікаву, типу Каплан [20], орієнтуючись на (вищеназвані) оригінальність, простоту й зрозумілість, а також специфічне звучання.

Віртуальній художниці пропонувалися псевдоніми, пов'язані безпосередньо з діяльністю в аспекті: апеляції до відомих у мистецтві осіб (Церетелі, Малевична, Санті – Рафаело Санті); згадування осіб, що мають до мистецтва опосередковане відношення (Гала – дружина Сальвадора Далі); номінації за родом діяльності, точніше за знаряддям праці (Палушкіна, Палочкіна, Красочкіна, Обокраскіна, Страстнокісточкіна); з огляду на іронічну оцінку гіпотетичних результатів майбутньої мистецької діяльності (О.Мазилло, Пачкуале Пестріні, Тяпльпіщенська); з огляду на оцінку поведінки у зв'язку з неможливістю здійснити мінімальні необхідні дії (Нуль Фантазі, Безфантазісва, Імпроглюк, Крив'орученкова); з урахуванням стереотипного сприйняття представників такого роду занять (Ніщенкова, оскільки “всі художники самі знаєте...” [20]). Рекомендації щодо стратегії вибору псевдоніма базуються на : самоідентифікації внутрішнього стану, вибору найбільш стійкої асоціації, яку викликає номінація у знайомих і самого себе, зі світу тварин, предметів, стихій; національному звучанні псевдоніма (“бери руську фемелі, не возьмеш руську – будеш дезертиром, країновідступницею” [20]) тощо.

Для авторки ініціального тексту-прохання, на наш погляд, вирішальною є звукова форма імені, через те що закріплені в нашій свідомості “звукові” реалії мотивують актуалізацію не лише візуального, а й звукового образу, а тому сприйняття одного тільки звука може сформувавши в свідомості мовця чи реципієнта відповідний зоровий образ і навпаки. Очевидно, зустрічаючись у побутті із загостреною увагою до звучання власної назви людини, авторка віддала перевагу низці іноземних назв Gardenia, Alta Marea, Sintonia, Lando, Osvalli, Santi, орієнтуючи на ще один засіб самоідентифікації – полілінгвальна особистість. Адже авторська реакція на пропозиції віртуального соціуму – “остання навіть дуже сподобалась, інтригує, зацікавлює, хочеться зрозуміти [20]” – підказує, що художниця має досвід іншомовної комунікації. На користь цієї думки говорить практика фоновимовних досліджень, яка засвідчує факт маніфестації фонетичного значення звуками [6]. Для мовця звук стає усвідомленою психологічною реальністю лише після “знайомства” з буквою, а не підкріплені графічним зображенням звуку становлять труднощі відносно ідентифікації. Значить, графічний образ неодмінно впливає на сприйняття звука.

Аналогічною є ситуація при виборі псевдоніма для диск-жокея. Учасники цього форуму пропонували як варіант віртуальної назви прізвисько (оскільки, на їх переконання, з усього набору подібних номінацій людини неодмінно знайдеться така, що подобається найбільше), а також псевдонім, що орієнтував би на стилістику музики, яку збирається представляти початківець [21].

Зауважимо, що в будь-якому разі учасники інтернет-комунікації, не ставлячи некоректних питань, дотримувалися правил спілкування, зумовлених нормами поведінки у віртуальному соціумі. “За однією з цих норм, публічно питати про вік, справжнє ім’я тощо співрозмовника вважається як мінімум неделікатним – кожен повідомляє про себе стільки, скільки вважає за потрібне [5]”.

Можна зробити **висновки**, що в обох випадках вирішальними при обранні певної псевдоніми були благозвучність, ексклюзивність, відносна простота структури й натяк на діяльність, а отже ці характеристики й реалізували актуальні потреби номінаторів: використовувати слова, що забезпечуватимуть рекламну атрактивність авторові й результатам його діяльності.

Вибір псевдоніма – це лише початковий етап ідентифікації віртуальної особистості, проте спектр засобів її презентації постійно збільшується у зв’язку з особливостями комунікативної діяльності, типом дискурсів як полем такої діяльності; з огляду на особистість, що реалізує концепти “Я для себе” і “Я для інших”; з урахуванням ознак мовної особистості та способів її представлення у віртуальному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

- Белинская Е.П. Социальная психология личности: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Е.П.Белинская, О.А.Тихомандрицкая. – М.: Издательский центр “Академия”, 2009. – 304 с.
- Богомолова Н.Н. Массовая коммуникация и общение / Н.Н.Богомолова. – М.: Знание, 1988. – 78 с.
- Войскунский А.Е. Интернет – новая область исследований в психологической науке [Электронный ресурс] / А.Е. Войскунский // Ученые записки кафедры общей психологии МГУ; [под общей ред. Б.С.Братуся, Д.А.Леонтьева]. – М.: Смысл, 2002. – Вып. 1. – С. 82–101. – Режим доступа: <http://www.relarn.ru:8080/human/vae03.html>
- Войцицька М.О. Стан вивчення віртуального простору як простору соціального,

- психологічного та культурного в сучасних західних студиях [Електронний ресурс] / М.О.Войцицька. – Режим доступу http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZV49_2006_culture/04_voytsytska_mo.pdf
- Жичкина А.Е. Социально-психологические аспекты общения в Интернете [Электронный ресурс] / А.Е.Жичкина. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/refin>.
  - Журавлев А.П. Фонетическое значение / А.П.Журавлев. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1974. – 150 с.
  - Иванов В.Е. Интернет в формировании диалогического пространства в социокультурной среде [Текст] / В.Е. Иванов // Мир психологии. – 2000. – № 2. – С. 52–56.
  - Козлов Е.Г. Игры с именем и вокруг имени (имя автора в паралитературе) / Е.Г.Козлов // Аксиологическая лингвистика: игровое и комическое в общении. – Волгоград: Перемена, 2003. – С. 126–138.
  - Компанцева Л.Ф. Кибберпространство как когнитивно-прагматическая модель мира / Л.Ф.Компанцева // Вісник Дніпропетровського університету. Мовознавство. – 2004. – №. 3. – С. 129–139.
  - Кургузов А.О. Мова як засіб соціокультурної самоідентифікації особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.03 “Соціальна філософія та філософія історії” / Андрій Олегович Кургузов; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2004. – 16 с.
  - Мочалкина Карина Сергеевна. Псевдонимы в системе современной русской антропологии [Электронный ресурс]: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 “Русский язык” / Мочалкина Карина Сергеевна. – Волгоград, 2004. – 187 с. – Библиогр. : с. 152–171. – М.: РГБ, 2003 (Из фондов Российской Государственной библиотеки полный текст <http://diss.rsl.ru/diss/03/0955/030955013.pdf>)
  - Мун Л.Н. Информационные технологии и гуманитарная культура / Л.Н.Мун // Мир психологии. – 2002. – №1. – С. 262–272.
  - Фатурова В.М. Интернет-средовище як фактор психологічного розвитку комунікативного потенціалу особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Віра Миколаївна Фатурова; Ін-т психології ім.Г.С.Костюка АПН України. – К., 2004. – 21 с.
  - Янг К.С. Диагноз – Интернет-зависимость / К.С.Янг // Мир Интернет. – 2000. – № 2. – С. 24–29.
  - Donath, Judith S/ Identity and deception in the Virtual community/ 1997/ – Режим доступу: <http://judith.www.media.mit.edu/Judith/Identity/IdentityDeception.html>
  - Kelly P. Human Identity Part 1: Who are you? 1997. – Режим доступу: <http://www-home.calumet.yorku.ca/pkelly/www/id1.htm>
  - Reid, Elizabeth M. Cultural Formations in Text-Based Virtual Realities. 1994. – Режим доступу: <http://fun91.kivikko.hoas.fi/~donwulf/irc/cult-form.html>
  - Suler J. Identity Management in Cyberspace 1996c. – Режим доступу: <http://www1.rider.edu/~suler/psyber/identitymanage.html>
  - Turkle, Sh. Constructions and reconstructions of self in virtual reality: Playing in the MUDs// Culture of the Internet. (Sara Kiesler, Ed.), pp. 143-155. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, Mahwah, NJ, US, 1997.
  - <http://www.woman.ru/home/hobby/thread/3881812/>
  - <http://www.djforum.ru/showthread.php?p=69602>